

Gadebørn

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	1
2.	Problemformulering....	3
3.	Afgræsning	4
4.	Gadebørn i resten af verden (u-landene)....	5
5.	Gadebørn gennem tiderne.....	8
6.	Definition af gadebørn	12
7.	Hvorfor bliver børn gadebørn i nutidens Danmark?..	14
8.	Særlige problemstillinger	19
8.1	Særlige problemstillinger i puberteten	19
9.	Hvordan sikrer vi børn og unge en sund udvikling gennem forebyggende arbejde?.....	21
10.	Forebyggende arbejde	24
10.1	Gaderummet/Regnbuen	24
10.2	SSP medarbejdere/Opsøgende arbejde i Storkøbenhavn	26
10.3	Streetgames/Nightbasket	27
10.4	Tjekpunktet	27
10.5	Døgnkontakten	30
10.6	Delkonklusion	31
11.	Historier fra det virkelige liv	32
11.1	Historie fra Tjekpunktet	32
11.2	Historie fra Døgnkontakten	33
11.3	Delkonklusion	35

- 12. Pædagogens rolle..... 36
 - 12.1 Hvordan kan en pædagog se, at et barn eller en ung er truet 36
 - 12.2 Pædagogens arbejde med børn og unge 37
 - 12.3 Kontakten mellem pædagogen og forældrene. 38
 - 12.4 Pædagogens samarbejde med socialforvaltningen 39
- 13. Konklusion 41
- 14. Litteraturliste 43

1. Indledning

FN's Børnekonvention opstiller en række rettigheder for børn og unge rundt om i verdenen. Den blev vedtaget i 1989, og indtil nu er der 191 lande der har underskrevet den [1], og derved forpligtet sig til at følge regelsættet. Det er dog de færreste af disse lande, der gør det. Og hvorfor så lige det? Er det fordi landene ikke har den økonomiske evne til at kunne hjælpe folket, eller er det simpelthen fordi, de har en holdning, der siger at mennesker af en hver art selv skal kunne tage vare for sig selv og sit eget liv?

De væsentligste rettigheder, som konventionen opstiller, er for børn og unge retten til nok mad og rent drikkevand, leg og fritid, beskyttelse mod vanrøgt samt beskyttelse mod økonomisk udbytning.

Et af de områder hvor landene ikke lever op til konventionen er gadebørn hvor ovennævnte grundlæggende rettigheder ikke overholdes. Millioner af børn lever, sover og vokser op på gaden siger UNICEF, som samtidigt anslår, at der findes mindst 100 mio. børn, der lever som gadebørn i storbyerne verdenen over [2], og hvert år sender krig, fattigdom og naturkatastrofer endnu nye tusinde på gaden.

Vi ved jo næsten godt alle sammen, at det er andre foranstaltninger, der gør sig gældende for gadebørn i ulandene. Her skal børnene og de unge selv sørge for overlevelse og er dermed tvunget til at arbejde for føden. I de vestlige lande er det mere for lommepengenes skyld, at børn og unge arbejder. Samtidigt har et land som Danmark lavet en lov der tager udgangspunkt i EU's direktiver, der blev vedtaget i 1994 [3]. Denne lov går bl.a. ud på at børn og unge kun må arbejde i et vist timetal om dagen og at børnene skal have en vis alder m.m.

De lande der ikke har skrevet under på konventionen er ifølge Børnerådet USA og Somalia. Man kan måske nok godt forstå et sådan et land som Somalia, der netop hører til de fattigste lande i verdenen, ikke har skrevet under på konventionen, da

økonomien nok ikke lige er der til at kunne hjælpe de nødstedte børn og unge. At USA så ikke har skrevet under på konventionen må vi så tænke os vil skyldes noget andet. Her er det da ikke pengene, der er det afgørende faktum. Kan det i stedet være landets lovgivning i de forskellige stater der skal justeres, eller er det nærmere fornægtelsen af gadebørns eksistens der gør sig gældende?

Vi går ud fra at gadebørn ikke kun er et stigende problem i de fattige lande, men at man efterhånden også ser dem i større og større mængder i Europas storbyer.

Gadebørnsproblematikken må således være udbredt over hele verdenen, det er bare et spørgsmål om, hvor man ligger mærke til dem, men hvorfor ser vi dem så ikke på samme måde i et land som Danmark?

Kan det være, at det er fordi at problemet er af en anden karakter i Danmark end i ulandene? I Danmark bliver de basale nødvendigheder som mad, drikke, tøj og et sted at sove i højere grad dækket.

Dette indebærer, at man ikke lægger mærke til gadebørnene og de utilpassede unge i gadebilledet, da de ikke adskiller sig fra andre børn og unge. Det eneste tidspunkt gadebørnene og de utilpassede unge skiller sig ud fra mængden vil vi tro er, når de laver ballade.

2. Problemformulering

For at kunne arbejde med begrebet gadebørn er det nødvendigt at få klarlagt hvad begrebet dækker. Derfor vil vi besvare følgende spørgsmål:

- *Hvad er gadebørn?*
- *Er der gadebørn i Dagens Danmark?*
- *Hvordan definere man ordet gadebørn?*

For at kunne sætte de danske gadebørns situation i relief til gadebørn i ulandene vil vi kort beskrive forholdene for de udenlandske gadebørn og udbredelsen heraf.

Efter kort at have beskrevet udbredelsen af gadebørnsproblematikken i ulandene vil vi herefter belyse gadebørnenes hverdag og levevilkår. Dette sker ved at besvare følgende spørgsmål (skal ses i forhold til de danske gadebørn og de gadebørn, der er i ulandene, men dog primært de danske gadebørn, da det samtidigt er vores primære arbejdsområde/koncentrationsområde)

- *Hvorfor bliver børn gadebørn?*

Til sidst vil vi gå ind og se på hvilke muligheder og redskaber vi, som pædagoger har for at gå ind og hjælpe gadebørnene. Da vi

primært vil koncentrere os om gadebørn/børn på gaden i Danmark i alderen 13 – 25 års alderen, har vi tænkt os at gå ud og lave noget feltarbejde. Dette vil ske ved at tage kontakt til forskellige organisationer, der laver opsøgende og forebyggende arbejde, da vi herigennem så vil få besvaret følgende spørgsmål:

- *Hvilke støttemuligheder og forebyggende arbejde er der, og hvordan opsøges det?*
- *Hvad kan vi som pædagoger gøre for at afhjælpe de problemer børnene og de unge har?*

3. Afgrænsning

Da vi hovedsaglig vil beskæftige os med de danske gadebørn eller udstødte unge, som nogle vælger at kalde dem, har vi tænkt os at tage udgangspunkt i de 13 til ca. 25 årige.

Vi har valgt denne målgruppe fordi, vi fornemmer, at børnene bliver yngre og yngre, når de ender på gaden. Dette vil vi tro hænger sammen med, at det er på dette tidspunkt, hvor pubertetsproblemerne spiller ind, og hvor børnene og de unge for alvor skal til at tage stilling til deres egen fremtid.

Problematikken med hensyn til omsorgssvigt, social arv og udstødning vil blive inddraget som begrundelse for, hvorfor et barn eller en ung vælger at blive gadebarn, og som følger heraf blive kort beskrevet.

Vi vil ikke foretage en grundig diskussion af disse 3 problematikker, idet disse i sig selv vil kunne bære en hel opgave i sig selv.

Når vi beskæftiger os med det forebyggende arbejde vil vi primært belyse de hjælpeforanstaltninger og projekter der findes i Københavns kommune.

4. Gadebørn i resten af verdenen (ulandene)

Når vi hører ordet gadebørn tænker vi uvilkårligt på ulandene, da vi igennem medierne har fået et billede af, hvad et gadebarn er. Der findes dog også en mængde litteratur, film m.m. om gadebørn i ulandene, derfor er der heller ingen tvivl om, at gadebørn er et udbredt og stort problem i disse lande – her ser man mere eller mindre gadebørn som en del af hverdagslivet. Nogle sidder på fliserne med hånden stukket frem i håb om at få en skilling til mad, andre går måske rundt med pudsegrej under armen for at finde en, der vil have pudset sko, så de derved kan få tjent nogle penge, og andre arbejder måske igen på en eller anden fabrik eller som prostitueret. Det er samtidigt også i ulandene, vi ligger mest mærke til dem og hører mest om dem, men hvorfor lige det?

Mange familier rundt om i de forskellige landsyer er ofte så ringe stillet at deres økonomi ikke er der til at kunne opfostre et barn på bedst mulig måde. Derfor bliver mange af de unge sendt til storbyen for at kunne tjene penge for at kunne supplere forældrenes økonomi.

Da det samtidigt er en del af en tradition, at børnene bliver opdraget til at skulle arbejde, er det sjældent, at de også har tid og overskud til skolen. samtidigt hermed har landets regering opført en betalingsordning for at kunne gå i skole, der gør at familien ikke har råd til at sende deres børn i skole. Der er stor efterspørgsel på børnearbejdere og det er ikke kun på grund af billig arbejdskraft, men de er nemme at styre, de klager ikke over deres løn og arbejdsvilkår.

Hvorfor regeringen har lavet denne ordning er fordi at der så altid vil findes billig børnearbejde, da en god skolegang er et af de bedste midler mod børnearbejde.

Når børnene eller de unge kommer i arbejde i storbyen sker dette oftest på en fabrik. Her arbejder de under ekstremt dårlige forhold og lønnen er mange gange ikke mere end 2 – 3 kr. om dagen, hvilket er absolut det maksimale. Timetallet ligger mellem de 10 – 12 timer og de holder sjældent pauser. Nogle af pigearbejderne bliver sågar seksuelt udnyttet af deres arbejdsgiver[4].

Ifølge UNICEF boykottede USA i 1993 alt import fra Bangladesh[5], hvilket betød at samtlige børnearbejdere blev fyret og smidt på gaden.

USA fandt dog senere ud af, at børnene boede på gaden og havde andre usle jobs så som prostituerede og meget andet. Derfor gik de med til at give et lille månedligt bidrag, der skulle bruges til at betale skoleundervisningen, så børnene og de unge fik mulighed for at få en form for uddannelse. Denne ydelse var dog mindre end hvad børnene hidtil havde tjent på fabrikkerne, men det gav dog et positivt udslag da der var mere end 4000 børn og unge, der gik i skole i 1996.

Nogle mener, at denne boykot var med til at sørge for at regeringen og arbejdsgiverne begyndte at gøre noget godt for børnene og de unge. Andre mener, at det kom for pludseligt og for voldsomt, hvilket bevirkede at børnenes lidelser og problemer kun blev større.

Samtidigt med at der er mange børn og unge der arbejder på fabrikker, er der også mange der ender som prostituerede. Til at starte med bliver forældrene lovet at deres børn skal arbejde på fabrik, men i virkeligheden bliver de "solgt" til en alfons, der her udnytter børnene seksuelt. For at de kan få tag over hovedet og mad hver dag, er børnene nødt til at skulle sælge deres egen krop og leve som prostitueret.

Efter nu at have beskrevet gadebørnsproblematikken i ulandene kort, har vi set, at det primært drejer sig om overlevelse, samt at gadebørnene bliver brugt som billig arbejdskraft. Ikke nok med dette, så kan vi også se, at fattigdommen i ulandene må have en afgørende faktor for hvorfor børnene i disse lande bliver gadebørn.

Herefter melder tanken sig – er der gadebørn i Vesten, herunder Danmark, og hvordan er deres forhold set i relief til gadebørnene i ulandene?

Først vil vi se på den historiske udvikling.

5. Gadebørn gennem tiderne

Carl Erik Andersen beskriver i sin bog "Gadens børn" fra 1989 udviklingen og behandlingen af gadebørn igennem tiderne. I det følgende afsnit gives et kort resumé af bogen, med henblik på at belyse samfundets udvikling og holdning til gadebørn.

I starten af 1500-tallet skete der et stort opsving i tiggeriet, og kirken der tidligere havde hjulpet folk i nød kunne ikke magte opgaven mere. Staten måtte tage over og kongen forsøgte at løse problemet ved at forbyde raske folk at tigge.

I slutningen af 1500-tallet var landstrygere og løsgængere blevet en stor plage. Disse bestod i høj grad af børn og gamle der ikke kunne forsørge sig selv. I London opstod ideen om at samle disse fattige i tugthuse, hvor de skulle arbejde for føden. Denne ide bredte sig til resten af Europa, hvor Danmark fik sit første tugthus i 1605.

Det var dog ikke hensigtsmæssigt at anbringe de mange hjemløse børn i tugthuset. Derfor fik kong Christian IV den ide at indrette et særligt børnehus i tilknytning til tugthuset. Her skulle alle hjemløse børn samles. De skulle arbejde for føden, primært med at væve klæde. Men samtidig skulle de lære et håndværk, så de kunne klare sig selv som voksne. Der var også afsat en smule tid til at børnene kunne lege og gå en smule i skole. Men primært var der tale om billig arbejdskraft.

Børnene blev indfanget af kongens lensmænd rundt omkring i landet, og det var ikke kun hjemløse, omstrejfende børn, der blev indfanget. Også børn af fattige forældre blev sendt til børnehuset i København. Børnehuset blev dog aldrig den succes, som kongen havde forventet, idet sygdomme hærgede i børnehuset, og gjorde arbejdskraften mindre effektiv. Børnehuset blev da også nedlagt få år efter kong Christian IV's død i 1648.

Man kunne dog ikke undvære et børnehus, idet de børn, der ellers var blevet anbragt på børnehuset, nu begyndte at strejfe rundt igen. Derfor oprettede kong Frederik III et nyt børnehus på Christianshavn, der skulle sørge for at "i vor residentstad alt trygleri ved dørene kan blive afskaffet." Ligesom det første børnehus skulle der i det nye hus fremstilles klæde, lærred og sejldug. Problemet med dette børnehus var imidlertid, at der også blev anbragt forbrydere i forbindelse med huset, der dermed blev en førsteklases forbryderskole!

I 1708 blev der vedtaget to love, der skulle begrænse tiggeriet og løsgængeriet – én for København og én for resten af landet. Det var blandt andet meningen, at der skulle oprettes børnehuse rundt om i landet, men dette skete kun i begrænset omfang. Ude på landet skulle de hjemløse børn bo sammen med de øvrige fattige i sognenes fattighuse.

I 1727 blev det kgl. Vajsenhus oprettet som et hjem for forældreløse eller faderløse børn. Dets formål var at optage børn fra alle samfundslag og give dem en uddannelse inden for håndværk (drengene) eller som tjenestefolk (pigerne) samt at opdrage dem til gode kristne mennesker. Et par årtier senere blev det kgl. Opfostringshus oprettet. Dette hus optog kun fattige børn, men ellers var principperne stort set de samme. Når børnene nåede 12-års alderen blev de sendt i lære, hvor de skulle være til de blev 24.

Det var ikke kun i byerne, at problemet med tiggende børn opstod. På landet fandtes der også mange fattige børn, der drev rundt på vejene for at tigge. Dette var specielt tilfældet, hvis høsten slog fejl eller fiskeriet var dårligt i en længerevarende periode. Når dette skete sendte de fattige forældre deres børn på landevejene for at skaffe mad.

Omkring år 1800 kom der mere styr på fattigvæsenet. Det var ikke kun i byerne at dette skete. Et af midlerne til denne forbedring var muligheden for at opkræve fattigskat af borgerne samt at de lokale myndigheder også blev forpligtet til at gøre noget for de fattige børn og unge. Der skulle skaffes arbejde og husly til børnene, hvilket det specielt for det sidstnævnte knob med. En af måderne at løse dette problem var at "sælge" et barns arbejdskraft et år til den dem skulle have mindst penge for at modtage barnet.

I 1860-1870'erne blev der oprettet mange fattighuse rundt om i landet. Disse huse var dog ikke specielt rettet mod børn, der boede i husene efter de samme regler som de voksne. Børnene fra fattighusene skulle gå i skole sammen med de øvrige børn i sognet. Da fattighusbørn generelt havde et dårligt ry var det ikke altid nemt for børnene at gebærde sig i skolen. Fattighusene eksisterede helt frem til 1933, hvor der blev gennemført en omfattende sociallovgivning.

I slutningen af 1800-tallet begyndte der langsomt at ske et skift i hvorledes borgerne opfattede de fattige. Det blev mere anerkendt, at man ikke altid selv var skyld i sin fattigdom. Børn blev herefter sendt i pleje hos plejefamilier, primært på landet. Der blev også på privat initiativ oprettet børnehjem, hvis primære formål var at give børnene en uddannelse. Man var således ved at opgave tanken om de fattige børn som billig arbejdskraft.

Alle disse foranstaltninger gjorde, at der i mange år ikke fandtes særlig mange hjemløse børn og unge på gaderne og på landevejene, men vi ser og hører dog mere og mere om emnet. I dagens Danmark har man nok bare valgt at kalde børnene og de unge for de udstødte børn og unge.

Ifølge Erik Sigsgaard "Om børn og deres virkelighed"[6] begyndte flere og flere kvinder at komme ud på arbejdsmarkedet i 1960'erne. Dette skyldes for det første at kvinderne gerne ville ud på arbejdsmarkedet, og for det andet at det efterhånden var blevet så dyrt at leve, at det var nødvendigt med to indtægter, specielt hvis man gerne ville have "villa, Volvo og vovse",

I og med at kvinderne kom ind på arbejdsmarkedet, begyndte man at trække børnene væk og ud af arbejdsmarkedet, da der efterhånden ikke længere var brug for deres arbejdskraft. Børnene og de unge tilbragte herefter mere og mere tid i institutionerne, hvilket på sigt gik ind og påvirkede familielivet.

Forældrene havde ikke på samme måde som tidligere tid til at opdrage og påvirket barnet eller den unge i positiv retning.

Op i gennem 70'erne har dette medført en friere opdragelse, der betød at børnene og de unge mere eller mindre måtte gøre, hvad de havde lyst til. Dette har bevirket at nutidens børn og unge ikke er så autoritetstro som tidligere.

I midten af 70'erne udløste stigende oliepriser en voldsom stigning i arbejdsløsheden. Dette belastede børnene og de unge på flere områder. For det første risikerede en eller begge af forældrene at blive arbejdsløse med faldende levestandard til følge. For det andet blev kravene til børnenes og de unges evner i skolerne forøget, idet en god skoleeksamen var nødvendig for at de kunne få en uddannelse og lære et erhverv, der kunne sikre dem et arbejde, da det primært var de ufaglærte der blev ramt af arbejdsløsheden. For nogle unge var dette et stort pres, som de ikke kunne leve op til, og de risikerede derved at blive udstødt. Fra forældrenes side af var der ikke nogen støtte at hente, da de selv havde rigeligt at gøre med at passe deres arbejde eller søge et nyt.

Kravene til børnene og de unge er ikke blevet mindre i dagens Danmark. Det er endog blevet endnu vigtigere at få en uddannelse i dag. Skrappe adgangskrav til videregående uddannelser og krav om teknisk viden gør det svært at klare sig som ufaglært, hvilket er vejen videre til at blive udstødt.[7]

Situationen i Danmark i gamle dage minder meget om situationen i nutidens ulande, hvor sult og fattigdom tvinger børn og unge ud på gaden, hvor deres eneste overlevelse er tiggeri, børnearbejde eller prostitution.

Men er det at være fattig og bo på gaden eller at være børnearbejder definitionen på et gadebarn? Hvordan defineres et gadebarn?

6. Definitioner af gadebørn

Ifølge organisationen European Network on Street Children Worldwide defineres et gadebarn på følgende måde:

"Et barn under 18 år, der for en kortere eller længere periode lever og/eller arbejder i gademiljøet eller som ikke har noget fast tilknytningssted, og som har sine sociale kontakter på gaden. Nogle af gadebørnene kan have deres adresse hos forældrene eller på sociale institutioner for børn. Et karakteristisk kendetegn for gadebørn er, at de kun har få eller ingen kontakter med voksne forældre, skolen og sociale institutioner - som har en forpligtelse til at tage sig af børnene og opfylde deres behov og rettigheder. [8]"

UNICEF definerer gadebørn efter fire hovedgrupper:

1. *Børn, der lever pågaden, og hvis umiddelbare bekymringer gælder på overlevelse og finde et sted at overnatte..*
2. *Børn, der er adskilt fra deres forældre, og som lever på skiftende steder såsom herberger, forladte huse og bygninger. eller som flytter fra sted til sted og lever sammen med deres venner..*
3. *Børn, som har kontakt med deres familie, men som på grund af fattigdom, manglende plads eller seksuel seksuel eller anden misbrug i familien nogle nætter vil overnatte pågaden, og vil opholde sig pågaden de fleste dage..*
4. *Børn, som er tilknyttet sociale institutioner efter at have været hjemløse, og som risikere igen at blive hjemløse. [9]*

Disse to definitioner omfatter umiddelbart gadebørn i ulandene, men specielt European Network On Street Children Worldwides definition indeholder elementer som henleder tankerne på vesteuropæiske gadebørn, så som at det er børn og unge der lever og eller arbejder i gademiljøet samt har sine sociale kontakter på gaden.

Ud fra disse to definitioner kan vi se, at det at være et gadebarn ikke kun er ensbetydende med, at man lever og bor på gaden, det er lige såvel børn og unge der opholder sig på gaden i kortere eller længere tid og overnatter hos venner eller tilfældige bekendte og som ikke har noget fast tilknytningssted.

7. Hvorfor bliver børn gadebørn i nutidens Danmark?

Ifølge Vagn Christensen[10] kan man se livet som en trappe. Alle folk starter på det nederste trin og bygger deres personlighed op via denne trappe og dets trin. Slutmaksimalet for denne trappe er at udvikle sig selv til et handledygtigt og selvforvaltende menneske.

Gennem "rejsen" op af trappen, er det vigtigt at barnet og den unge stimuleres, støttes samt gives gode udviklingskompetencer, hvis turen op af trappen skal foregå oprejst og med lette trin. Hvis dette ikke lader sig gøre, er der risiko for at barnet eller den unges udvikling går i negativ retning. Hertil kan der sættes spørgsmålstegn ved omsorgssvigt og barnet og dens unges senere udvikling, men hvad dækker begrebet omsorgssvigt?

Når vi taler om omsorgssvigt, taler vi også om truede børn og unge.

Hygum og Olesen[11] skriver " ...børn der af sociale årsager anbringes uden for egen hjem, har ofte oplevet svigt og utryghed i deres opvækst. Det kan skyldes:

- *At forældre er marginaliserede i forhold til arbejdsmarkedet.*
- *At konflikter i parforholdet giver sig udslag i vold og mishandling i familien.*
- *Et alkohol/stofmisbrug*
- *En overvågning af psyko/sociale problemer, f.eks. Social isolation og ensomhed*
- *Rollen som ung, enlig mor.”*

Hygum og Olesen påpeger, at når et eller flere af de ovennævnte punkter er tilstede er der en særlig fare for at barnet eller den unge bliver marginaliseret eller på anden måde kommer i uføre.

Er der mangel på venner, og succes i skolen er ringe, slår udstødningen hurtigt igennem. Dette skyldes ikke børnenes evne til skolen, men de kan ikke tilegne sig skolens kultur og samværsregler, fordi der er blevet mere og mere forhandling og selvstændighed hos børnene.

Disse børn og unge har ingen tro på sig selv, og føler at det hele er håbløst.

Den sociale arv har også en vigtig faktor i barnets og den unges personlighedsudvikling. Socialforskningsinstituttet har lavet en undersøgelse omkring den sociale arvs risikofaktorer i barndommen. Igennem denne undersøgelse viser det sig, at de børn og unge der ender i misbrug, bliver voldsmænd eller begår selvmord, ofte kommer fra familier med vold eller anden grov personlig krænkelse samt misbrug af alkohol eller narkotika.

I samme undersøgelse viser det sig dog, at den sociale arv kan brydes – det er de såkaldte mønsterbrydere, der her tales om. Selvom barnet eller den unges forældre er misbrugere eller socialt belastede, er der ikke nødvendigvis noget børnene eller de unge fører med sig videre igennem livet. Mange af dem formår at skabe sig et godt og sundt liv – de kan f.eks. have gode skoleerfaringer, gode boglige færdigheder fra skolen og accept fra voksne af det valg, der betyder noget for barnet eller den unge.

De voksne som kan have positiv betydning for barnet eller den unge, er de voksne som fungerer som en god, støttende og langvarig voksenkontakt for børnene eller de unge med belastet opvækst.

Endvidere siger Alice Miller og Bruno Bettelheim[12] at forældrenes egen barndom spiller en væsentlig rolle i sammenspillet mellem forældre og barnet eller den unge. De er dog i midlertidigt uenige om hvor altafgørende endegyldig denne rolle er.

Alice Miller, der lige som Bruno Bettelheim, er psykoanalytiker, har igennem sit arbejde beskæftiget sig med, hvordan forældre

giver deres egne ubevidste/bevidste problemer videre til deres børn. Dette sætter Bettelheim midlertidigt spørgsmålstegn ved. Det er klart, at hvis den voksne selv har haft en lykkelig barndom, og tænker positivt tilbage på den, at det er lettere at skaffe sine børn en lige så lykkelig opvækst. Hvis den voksne ikke har haft en god opvækst selv, er det dog ikke, ifølge Bettelheims overbevisning, ensbetydende med at "løbet er kørt" – erindringen om, hvad man selv har oplevet af ulykkelige ting i sin barndom, kan få en til at yde en ekstra indsats for ikke at lade sit barn opleve noget af det samme.

I Danmark er antallet af gadebørn og unge ikke så stort, som vi ser det i de fattige lande. Dette vil vi mene hænger sammen med, at de børn, der er på gaderne, primært har et fast sted at sove, enten på sociale institutioner eller hos forældrene. I dagligdagen opholder de sig på gaden, fordi det er her den sociale kontakt til andreigestillede skabes. Hedder børn og unge så i dette tilfælde gadebørn eller foretrækker man mere at bruge ordet udstødte unge?

For mange børn og unge er gaden et tilflugtssted fra det, man kalder socialt belastede familier. Her er det typisk vold, druk samt seksuel udnyttelse, der er årsagen til deres flugt væk fra familien. Det er ikke kun børn og unge fra de dårligst stillede familier, der kommer på gaden, det er også de mere velstillede familier, der er ramt. Her er problemerne dog af anden karakter. Forældrene har ikke tid eller har ingen interesse for børnene, da de selv har for travlt med deres egen karriere.

Da mobning i skolerne er et meget udbredt fænomen, og da man hører mere og mere om det i medierne, samt fra skolernes side af, tænker vi om dette også kan have noget at gøre med at børnene og de unge "flygter" og opholder sig på gaderne for at møde andre ligesindede. Vi går ud fra, at hvis man først én gang er blevet valgt som mobbeoffer så vil det aldrig helt stoppe, og især nok ikke hvis den unge samtidig ikke har nogle steder at gå hen, hvor der er en voksen til at lytte og hjælpe.

De fleste børn og unge der ender på gaden oplever det ene nederlag efter det andet – i familier, i skolen, blandt kammeraterne og på institutionerne. Som dette sker føler de sig til sidst som tabere og ofte ryger de udenfor det fællesskab som findes blandt deres jævnaldrende.

Mange af de nederlag som børnene eller de unge oplever, vil vi mene, kan spores helt tilbage til den tidlige barnealder. Alle mennesker skal på et meget tidligt tidspunkt af deres liv tilegne sig nogle værdier og normer. Det er primært forældrene, der er i stand til at give barnet eller den unge den opdragelse, der viser barnet eller den unge, hvad der er rigtigt eller forkert i forhold til samfundets spilleregler.

Hvis barnet eller den unge ikke får mulighed for at tilegne sig disse værdier og normer, vil der opstå stor forvirring om, hvordan barnet eller den unge skal reagere på situationer i hverdagen. Dette vil vi mene, vil komme til at give sig udslag i skolerne eller på institutionerne, da barnet eller den unge nok vil virke som en af de utilpassede unge.

Nogle af de unge har oplevet at været blevet flyttet fra institution til institution, fordi forældrene hele tiden krævede dem hjem, når de var blevet fjernet fra hjemmet af. Opholdet i hjemmet har imidlertid ikke kunne gå og børnene eller de unge blev igen flyttet tilbage til institutionerne – ofte en helt anden end den de kom fra. Disse børn vil vi mene, må have det ekstra svært med at knytte sig til en voksen, og samtidig vil de nok også have svært ved at falde til ro af skræk for atter at blive flyttet.

På nogle områder er det mere eller mindre typisk, at børnene eller de unge afviser de forskellige tilbud fra myndighederne der gives. Dette vil vi mene hænger sammen med at børnene eller de unge ikke længere tror på den hjælp, der kan gives, eller også er det fordi socialforvaltningen generelt ikke har flere tilbud til at kunne hjælpe børnene eller de unge på ret køl igen. Kan det derfor tænkes at systemet opgiver børnene og de unge for let?

Man kan på mange måder sige at ovennævnte er med til at skabe et mistillidsforhold til voksne og børnene og de unge søger i stedet for støtte hos andre unge som de føler sig mere knyttet til – også selvom de ikke har kendt dem særlig længe.

Før i tiden når de unge løb hjemmefra blev de efterlyst igennem politiet. Dette sker i mindre og mindre grad i dag hvilket formentlig er et udtryk for den manglende omsorg for børnene.

Dette kan måske også hænge sammen med at forældrene tidligere har søgt hjælp hos myndighederne eller blevet tvunget til at søge hjælp – f.eks. hvis barnet har haft problemer i børnehaven eller har været blevet mobbet i skolen. Denne hjælp har imidlertid ikke hjulpet, og forældrene opgiver og lade problemerne udvikle sig. Andre gange kan det være fordi forældrenes egen situation har været, eller er så presset, at de ikke kan overskue børnenes problemer oveni.

8. Særlige problemstillinger

Når vi danskere hører om gadebørn eller udstødte unge, er der tale om de børn og unge, der laver ballade og som bruger deres tid i storcentre, på tankstationer eller i den nærliggende park.

Dette skyldes i mange tilfælde, at der ikke er nogle klubtilbud eller andre aktiviteter som børnene eller de unge kan bruge eller har interesse for.

For at kunne forstå hvorfor børnene og de unge laver ballade og ”hænger ud”, vil vi gå yderligere ind og se på børnene og de unges baggrund, og hvad der især sker med børnene og de unge i puberteten.

8.1 Særlige problemstillinger i puberteten

Der sker meget med den unge i puberteten både fysisk og psykisk. Både hos piger og drenge sker der det, at der kommer hår på kønsorganerne. Pigerne får deres første menstruation. Pigerne og drengene får øjnene op for det modsatte køn, det er samtidigt også her at den første seksuelle debut ligger. Yderligere er det i puberteten, at den unge vil løsrive sig fra forældrene.

I denne periode er der stor sandsynlighed for, at den unge snubler op af livets trappe som Vagn Christensen beskriver^[13], idet at der i denne periode er stor risiko for at psykiske sygdomme, kriminel adfærd samt spiseforstyrrelser kommer til udbrud.

I en undersøgelse fra Kriminalpræventivt Råd har det vist sig, at børnene og de unge altid skulle oplyse og stå til regnskab for, hvor de tog hen og med hvem. Dette handler om normer og regler, der er blevet stillet af forældrene. Disse normer og regler er der ikke mange børn og unge, der kan leve op til, eller også vil de simpelthen ikke, da de som føromtalt har et ønske, en mening eller en holdning om at få lov til at være mere selvstændige og frigjorte.

Modsætningen til det at udøve for megen kontrol over børnene og de unge, er ikke at udøve kontrol overhovedet, idet børnene og de unge selv skal råde over deres egen tid – de føler at forældrene ingen interesse har i dem.

Kammeraterne har en væsentlig rolle i den unges liv og især i puberteten. Det er vigtigt i den unges sociale netværk at have jævnaldrende kammerater med samme interesser og eventuelle problemstillinger.

Klublivet har også en væsentlig betydning for den unge, da det er her det sociale netværk efter skole skabes. Klubbernes formål er at skulle give de unge alsidige tilbud i de unges interesser. Klubberne bør tilstræbe sig efter et åbent miljø at fungere som en tryk, rar og udfordrende "legeplads" for den unge. Ligeledes skal den unge føle sig tryk ved pædagogerne i de enkelte klubber.

9. Hvordan sikrer vi børn og unge en sund udvikling gennem forebyggende arbejde?

I følge den amerikanske psykiater Gerald Caplan[14] kan der skelnes mellem tre niveauer af forebyggende arbejde overfor børn og unge: Den primære, sekundære og tertiære forebyggelse.

Med den primære forebyggelse menes de tiltag, der rettes mod alle børnefamilier for at sikre et grundlæggende niveau for støtte og et godt udgangspunkt for familierne. Det drejer sig f.eks. om børnecheek, sundhedspleje, daginstitutioner og skolesystemer. Disse grundlæggende tiltag vil i langt de fleste tilfælde være tilstrækkelige til at forhindre at børnene og de unge kommer i uføre.

Hvis de primære foranstaltninger ikke er tilstrækkelige, er det næste trin de sekundære foranstaltninger. Disse omfatter tiltag som f.eks. specialundervisning, talc- og støttepædagoger og særlige projekter rettet mod udsatte børn og unge. Det kan også være tiltag rettet mod hele barnets eller den unges familie såsom hjemme-hos-pædagoger eller familiebehandling/-rådgivning.

Hvis den sekundære forebyggelse heller ikke er tilstrækkelig, og man kan se at barnet eller den unge er i fare for at blive udsat for alvorlig psykisk, social og/eller sundhedsmæssig fejludvikling må man skride til mere drastiske tiltag for at forhindre dette. Dette vil typisk være anbringelse udenfor hjemmet, der må siges at være det mest drastiske skridt, der kan tages overfor en familie. Tvangsfjernelse tilhører det tertiære niveau af forebyggelse.

Poul Nissen[15], der er lektor i klinisk psykologi ved Danmarks Lærerhøjskole, har ligeledes givet udtryk for de ovennævnte tre forebyggelsessektorer. Her siger han blandt andet, at ved den primære forebyggelse skal skolen ikke nødvendigvis gå ind i den faglige kompetence men også se på personlighedsudviklingen hos det enkelte individ, da der ellers vil være risiko for at barnet eller den unge bryder sammen under tilværelsens pres. Generelt mener han, at skolen både skal stille sociale og faglige krav så den sociale og kognitive kompetence udvikles, dette gælder samtidig også for institutionerne.

Ved den sekundære foranstaltning mener han, at man bør drage forældrene noget mere ind i arbejdet med barnet eller den unge så der derved skabes et positivt samarbejde mellem forældre og socialkontor, når det for eksempel vurderes om barnet eller den unge skal have specialundervisning.

Den tertiære forebyggelse mener han, er der hvor barnet eller den unge er kommet helt ind i behandlingssystemet. Ydermere siger han, at samarbejdet mellem skoler og behandlere bør foregå noget bedre, da der her arbejdes på tværs af hinanden.

For nyligt er der sket ændringer i Folkeskoleloven og Servicelovens bestemmelser vedrørende børn og unge med udviklingsvanskeligheder. Der findes her syv punkter, der er blevet udarbejdet af Socialministeriet og Forsknings- og Undervisningsministeriet[16].

Disse punkter er:

- Øget kvalitetskrav til sagsbehandlingen og undervisningen
- Øget krav om målrettethed i indsatsen for børn og unge
- Krav om en grundig undersøgelse inden der iværksættes foranstaltninger
- Krav om at undersøgelsesarbejdet bliver helhedsorienteret
- Krav om at der udarbejdes en plan for arbejdet
- Krav om kontinuitet i behandlings- og undervisningsarbejdet
- Krav om at indsatsen jævnlig evalueres ud fra en erkendelse af at problemstillinger aldrig er statisk.

Desværre viser det sig, at hverken skolen eller socialforvaltningen drager hinanden ind i arbejdet, der foretages om det enkelte barn og dets familie, når der opstår problemer på dette område. Selvom der står på papiret, at der skal arbejdes tværfagligt arbejder skolerne og socialforvaltningerne individuelt med problemerne.

Poul Nissen[17] hævder endvidere at problemerne med det tværfaglige arbejde skal koordineres så der sikres en målrettethed for de enkeltes arbejdsområder, så der kommer mere struktur over undervisning og behandlingsplaner for det enkelte individ.

10. Forebyggende arbejde

Efter at have set på gadebørnsproblematikken i Danmark kan vi se, at der altid må være nogle børn og unge der falder udenfor systemets rækkevidde, efter at de har fået tilbud om div. behandlingsmetoder. Disse børn og unge må vi antage vil opsøge andre steder at kunne gå hen, men hvilke hjælpeforanstaltninger er der for disse børn og unge?!

Vi vil efterfølgende beskrive nogle af de projekter og hjælpeforanstaltninger der findes i Københavns kommune og som er rettet mod denne gruppe af børn og unge.

Fælles for alle de nedenstående projekter/forebyggende tiltag er, at de hører under det man kalder de sekundære tiltag for forebyggelse, jævnfør foregående afsnit. Dog er der nogle af projekterne, som f.eks. SSP-samarbejdet, der i lige så høj grad er rettet imod de primære niveau for forebyggelse.

10.1 Gaderummet/Regnbuen

Gaderummet er et døgnåbent sted for børn og unge, der er i knibe eller nød, eller som ikke har råd til at søge psykolog og som muligvis samtidig har så dårlige erfaringer med det mere etablerende behandlingssystem.

De børn og unge der bruger Gaderummet/Regnbuen er et sted mellem 18 – 25 år, nogle lidt ældre. De kan opdeles i 3 kategorier:

- Døgnbrugere (de børn og unge der er hjemløse og som har brug for tag over hovedet)
- Dem som bruger stedet til aktiviteter og for det sociale sammenhold.
- Andre som har brug for psykologisk rådgivning (Regnbuen er stedet for dette)

Man kan sige, at de børn og unge der kommer på stedet enten kommer fra almindelige velstillet familier, hvor der enten opstår katastrofer i form af dødsfald, økonomiske krak eller hvor familien går i opløsning. Andre har ikke et bagland, når livet bliver svært at leve – de kan ikke overskue tilværelsen. Nogle af disse unge har stor sandsynlighed for senere at udvikle sig til kommende narkomaner, alkoholiker, kriminelle eller kommende psykiske patienter vil vi mene.

Gaderummet/Regnbuen giver de unge mulighed for støtte og opbakning, om hvert enkelt behov, hvad dette så end måtte være. Stedet er dog ikke bare et sted uden faste rammer, idet de unge skal kunne lære at gebærde sig efter stedets præmisser, som de unge selv fastlægger i samarbejde med de medarbejdere, der er på stedet.

De medarbejdere der er på stedet prøver, over for børnene og de unge, at gøre stedet til følgende funktioner:

- En udvidet familie (tryghed, forudsigelighed, døgnrytme)
- Et terapeutisk kollektiv (at forholde sig udviklende til den anden)

- En kammeratskabsgruppe (behandle hinanden ordentligt, skabe kontakter)
- Et fristed (omsorg, komme til hægterne, social udredning)
- Et informationssted (ting der sker i byen, aviser/andre medier, fag/skønlitteratur, studiekredse, undervisning)
- Et anerkendelsessted/identitetsskabende.
- Aktivitetssted.

Stedet er ikke anerkendt af kommunen, som værende et alternativt behandlingssted. Derfor må børnene og de unge samt medhjælperne kæmpe en kamp hver dag for at kunne få det til at løbe rundt. Dette set på det økonomiske aspekt. Stedet søger dog hjælp igennem private fonde rundt om i landet.

10.2 SSP-medarbejdere/opsøgende arbejde i Storkøbenhavn

SSP står for samarbejde mellem Skole, Socialforvaltningen og Politi. Selve denne organisering af kriminalpræventiv[18] arbejde, blev oprettet i 1970'erne på baggrund af bistandsloven, folkeskoleloven m.m. ide om et samarbejde, da de alle har et medansvar i børn og unges opvækst og trivsel.

SSP-medarbejdere henvender sig til børn og unge i alderen 10-18 år (nogle helt ned til 8-årsalderen). Deres målsætning er at oprette et lokalt netværk, der har en kriminalpræventiv indvirkning på børn og unges dagligdag. Indsatsen med forebyggende arbejde skal ske så hurtigt og tidligt som muligt, og før man har gjort brug af det gængse sanktionssystem, altså primær og sekundær prævention. Over halvdelen af landets kommuner har i dag et SSP udvalg.

SSP arbejder med to begreber i det kriminalpræventive arbejde. henholdsvis objektiv og subjektiv prævention.

Med objektiv prævention menes at institutioner og/eller personer beskytter sig mod kriminalitet. Ved subjektiv prævention menes der tiltag, som er rettet mod at få et individ til at undlade at vælge handlinger, der er enten kriminelle, destruktive eller selvdestruktive.

Den subjektive opdeles i tre indsatsformer: Generel, specifik og individorienteret.

Disse tre indsatsformer, mener vi, kan sammenlignes med den primære, sekundære og tertiære forebyggelse, idet den generelle indsats og den primære forebyggelse dækker alle børn og unge, den specifikke indsats og den sekundære forebyggelse dækker specifikke børn og unge, der har været eller er ude i kriminalitet eller har været udsat for omsorgssvigt. Endelig dækker den individorienterede indsats og tertiære forebyggelse tiltag, der er rettet mod enkeltindivider, der har begået kriminalitet eller har været udsat for massivt omsorgssvigt med henblik på at forhindre gentagelser.

10.3 Streetgames/Nightbasket

En mand ved navn Ray Andres[19] har taget initiativ til projekter Streetgames, der indebærer, at børnene og de unge spiller Streetbasket og fodbold mod hinanden.

Selve projektet har til formål at aktivere de børn og unge i alderen 13-25 år som ellers ville ud på gaden og/eller lave ballade. Projektet kører dog kun i skolernes sommerferie, hvor disse er lukket idet mange af børnene og de unge, der kommer der har arbejde i forældrenes butik eller går i skole.

Der spilles mellem klokken 10 og 20 og alle kan være med på deres eget niveau. Når Streetgames-projektet lukker om aftenen kan børnene og de unge fredag og lørdag aften tage videre til projektet Nightbasket, der er et alkoholfrit diskotek. Nightbasket har ligeledes åbent i skolernes sommerferie. Det er dog uvist om Nightbasket vil fortsætte fremover, men projektet er ifølge Irene Pedersen et godt alternativ til de etablerede idrætsklubber idet man bl.a. henvender sig til børn og unge, der ikke normalt er interesserede i at dyrke sport i klubregi[20].

10.4 Tjekpunktet

Tjekpunktet er et af de steder, vi var ude at besøge. Det ligger på Mysundegade, som er en sidevej til Istedgade. Nedenfor beskriver vi det arbejde, som der foretages ved stedet.

Stedet startede i 1993 som et forsøgsprojekt, men da der var stor tilgang af børn og unge fandt man det nødvendigt at bibeholde projektet og dets formål, og gjorde det siden 1996 til en del af Københavns Kommunes sociale arbejde overfor de mest udstødte børn og unge.

For at kunne få finansieret et sted som dette, har Københavns Kommune samt en privat organisation (Kristelig Forening til bistand for børn og unge) lagt penge ind i projektet.

Tjekpunktets formål er at bygge en bro op mellem de allermest udstødte børn og unge op til de 20 år og det sociale og sundhedsmæssige system.

Den målgruppe som der arbejdes med er de socialt truede børn og unge som:

- har store familiemæssige problemstillinger,
- er uden positiv kontakt til forældre eller socialforvaltningen,
- er uden positivt socialt netværk,
- som har en længere anbringelseskarriere bag sig,
- som har problemer med prostitution, misbrug og kriminalitet

De steder hvor Tjekpunktet laver opsøgende arbejde i et pædagogisk perspektiv er nedenstående tre steder:

- opsøgende arbejde på Christiania
- opsøgende arbejde i narko- og prostitutionsmiljøet på Vesterbro, og
- "butikken" på Vesterbro

Den overordnede måde hvorpå projektet laver opsøgende arbejde, er at få kontakt til børnene og de unge så hurtigt som muligt, så der derved bliver en bremse for den negative udvikling, som barnet eller den unge er røget ud i.

Den hjælp som der ydes af pædagogerne fra projektet til børnene og de unge består af rådgivning samt dækning af de mest basale behov såsom mad og drikke.

Grundelementerne i det daglige arbejde med de unge er en række arbejdsprincipper, holdninger, og indfaldsvinkler. Disse er kort beskrevet:

- anonymitet
- frivillighed
- motivering
- insistering
- åbenhed
- dialog

Ved anonymitet menes, at den unge kan henvende sig uden at skulle opgive sit navn med mindre det selv ønsker at opgive det. De fleste vælger dog at oplyse det, bl.a. fordi mange af de hjælpemuligheder der eksisterer, kræver at anonymiteten brydes.

Frivillighed er vigtigt, for at undgå at den unge føler sig presset ind i noget, vedkommende ikke selv ønsker.

Det er vigtigt, at Tjekpunktets medarbejdere prøver at motivere den unge til at ændre sine forhold til noget mere positivt.

Med insistering arbejdes der aktivt på, at den unge får en indsigt i de muligheder og betingelser som samfundet har opstillet.

Det er vigtigt, at den unge har aktindsigt i sin sag, og at den unge godkender alle sagsakter, der sendes fra Tjekpunktet og til myndighederne. På den måde er den unge hele tiden orienteret om hvad der sker.

Al problemløsning og øvrigt arbejde skal ske i samarbejde mellem den unge, Tjekpunktet og den ansvarlige socialforvaltning.

Den overordnede pædagogiske indfaldsvinkel som der arbejdes med i projektet er, at børnene og de unge skal møde troværdige og vedholdende voksne, der støtter dem uanset hvilken modgang der måtte komme fra barnets eller den unges side eller fra myndighederne af – kort sagt en voksen man kan stole og som altid er der, når der er brug for en at snakke med.

10.5 Døgnkontakten

Døgnkontakten er Københavns kommunes gadeplans- og krisecenter for børn og unge primært i alderen 12 – 18 år. Dels med socialt belastet baggrund men også dem fra de velstillede familier.

Stedet har til huse på Åboulevarden i København og har åbent hele døgnet rundt.

På mange områder ligner arbejdet på Døgnkontakten det arbejde som der foretages ved Tjekpunktet. På Døgnkontakten er det også anonymiteten, frivillighed, motivering og åbenhed der ligeledes ligges vægt på ved arbejdes med barnet eller den unge.

Den væsentlige forskel der er mellem Tjekpunktet og Døgnkontakten, er den aldersgruppe projekterne er rettet imod. Da Døgnkontakten er rettet mod de 12 – 18 årige er der her mulighed for at inddrage forældrene eller den som har forældremyndigheden over barnet eller den unge. Det er en af de væsentligste foranstaltninger i arbejdet med barnet eller den unge, at få knyttet og opretholdt et samarbejde med dets forældre eller forældremyndighedsindehaveren. Denne mulighed har de ikke hos Tjekpunktet, da der her arbejdes med unge over 18 år – her har forældrene principielt ikke noget at skulle have sagt.

10.6 Delkonklusion

Efter vores besøg de forskellige steder kan vi ud fra dette konkludere, at der gøres en positiv indsats for at forebygge en yderligere negativ løbebane hos de børn og unge, der er i denne risikogrube.

De gennemgående træk i det forebyggende arbejde er, at der er en voksen som har tid til at lytte og som vil gå 100% ind i barnets eller den unges problemer.

Vi kan konkludere at det forebyggende kan kategoriseres som sekundær forebyggelse, idet arbejdet er rettet mod specifikke grupper af børn og unge, der er meget tæt på eller som er ude i alvorlige problemer.

Det er dog problematisk at de tilbud vi har set på, er baseret på at børnene og de unge selv henvender sig til projekterne. Vi har tidligere beskrevet at mange af de utilpassede børn og unge har en så negativ opfattelse af myndigheder og pædagoger, at de formentlig ikke selv vil henvende sig til et projekt for at få hjælp.

Man risikerer derfor ikke at nå målgruppen med sin indsats, medmindre man giver sig i kast med ihærdigt opsøgende arbejde – altså at gå ud hvor de unge opholder sig. Dette indebærer dog ikke at alle pædagoger og socialarbejdere, politi m.m. skal rende rundt på gaderne for at opsøge de unge, idet disse ved synet af alle de mange velmenende voksne formentlig vil finde andre steder at opholde sig.

11. To historier fra det virkelige liv

Efterfølgende vil vi beskrive 2 historier fra det virkelige liv som henholdsvis er blevet fortalt af en vejleder fra Tjekpunkter og en vejleder fra Døgnkontakten. Den ene historie er en positiv beretning for det forebyggende arbejde, hvor den anden mere viser, hvor galt det kan gå og hvor magtesløs man kan være bare af at se en person være selvdestruktiv.

11.1 Historien fra Tjekpunktet

Denne er om en 19-årig pige, hvis baggrund er at hun kommer fra en misbrugerfamilie. Hun har gennem sin opvækst været udsat for forskellige former for overgreb, vold samt anden grov krænkelse.

Hun blev som 14-årig placeret på en institution, men kunne ikke indordne sig under de normer og regler som institutionen stillede, hvorfor hun søgte tilflugt på gaden. For at kunne overleve og klare dagens strabadser, begyndte hun at prostituere sig og at tage stoffer. Efter et lille stykke tid fik hun skabt en kontakt til Tjekpunktet.

Her prøvede de i så vidt mulig omfang at etablere en kontakt til børn- og unge forvaltningen med henblik på en behandlingsinstitution. Her opstod der igen problemer, da hun ikke kunne indordne sig efter de samme normer og regler som føromtalt. Hun kom tilbage til gademiljøet og hendes misbrug blev større og større.

Igen fik Tjekpunktet kontakt med hende, da Tjekpunktets medarbejdere følger op på de sager, de har med børnene og de unge (opfølgingsarbejde). Igen gik pigen med til en anbringelse, men problemerne blev de samme. Nu er man blevet enige fra Tjekpunktets side af at undlade flere behandlingsinstitutioner, da de i stedet har valgt at være vejledende og støttende over for pigen.

Igennem vejledninger og samtaler har pigen givet udtryk for sine frustrationer ved at være narkoprostitueret og man kan fra stedets side af fornemme, at det eneste pigen ønsker er at tage en overdosis. Pigen er så langt nede i sit misbrug, at hun sprøjter alt ind i kroppen af stoffer, som hun kan komme i nærheden af.

Hele denne historie viser hvor galt det kan gå for en ung, hvis baggrund har været som ovennævnte. Da vi hørte denne historie, fløj der delte følelser igennem vores hoveder. Dels frustration, dels væmmelse men i særdeleshed også medfølelse over at tingene har fået lov til at udvikle sig så galt. Vi kan igennem denne historie se at der er tale om omsorgssvigt og social arv.

11.2 Historie fra Døgnkontakten

Den anden historie vi fik fortalt var om en pige på nu 19 år, hvis baggrund var at hun igennem sin opvækst har levet sammen med faderen, da moderen kom på et længerevarende behandlingshjem for stofmisbrugere.

Som 14-årig kom hun på Døgnkontakten som anonym for at få noget vejledning, idet faderen er misbruger af alkohol.

Ud fra rådgivningen kunne man se at problemerne bundede i den ansvarsfølelse, som pigen følte hun havde over for sin far, og man valgte herfor at gå ind og følge op på faderens misbrug ved at sende ham på behandling og pigen i familiepleje. Derved kunne hun komme tilbage til sin normale skolegang, idet hun ikke havde været i skole i 1½ år, da hun følte hun skulle være der hjemme for at passe på faderen, når han havde drukket.

Da faderens ophold kun var kortvarigt, kom pigen igen hjem og problemerne gentog sig. I dag er faderen på en længerevarende behandling, og pigen er igen kommet i pleje, denne gang helt væk fra det miljø hun er opvokset i. Hun har formået at komme i gang med en videregående uddannelse og ellers fået et godt og sundt liv.

Her er en af de positive historier, som der heldigvis findes nogle af. Den viser hvor meget den trappe som Vagn Christensen[21] omtaler har betydning for en veludviklet personlighed ved den rette hjælp og støtte fra andre voksne af betydning for barnet eller den unge. Yderligere kan vi ud fra denne historie se, at der er tale om en af de såkaldte mønsterbrydere.

11.3 Delkonklusion

De to historier ligner hinanden meget. Pigernes miljø er det samme idet begge kommer fra misbrugerfamilier.

Hvad er det så der gør, at den ene historie er en succeshistorie og den anden er dybt tragisk?

En væsentlig forskel er, at pige i succeshistorien bliver anbragt i familiepleje, først i nærmiljøet og da dette ikke var tilstrækkeligt på et sted langt væk fra det vante miljø. Pigen i den anden historie blev derimod anbragt på institutioner med de tilpasningsproblemer det medførte.

En anden forskel er, at pigen i succeshistorien selv henvendte sig for at få hjælp mens den anden pige formentligt mere eller mindre er blevet tvunget til at have kontakt med de sociale myndigheder allerede på et tidligt tidspunkt i hendes liv.

Endvidere fornemmer man, at pigen i succeshistorien har en vilje til at gøre noget for at ændre sin situation i positiv retning, mens den anden pige bare lader stå til.

Konklusionen på disse to historier er, at det er vigtigt at skære igennem på et tidligt tidspunkt og få en holdbar løsning fra starten af, men også at barnets eller den unges egen indstilling er vigtig for en eventuel succes.

12. Pædagogens rolle

I det efterfølgende afsnit vil vi komme med vores syn på en pædagog's arbejde med de særligt truede børn og unge. Dette vil ske ved at beskrive vores syn på arbejdet mellem pædagogen – barnet eller den unge, pædagogen – forældrene og pædagogen – socialforvaltningen, men først vil vi se på, hvordan en pædagog kan blive opmærksom på et truet barn.

For at få noget mere viden og inspiration på dette område har vi gjort flittig brug af Internettet. Nogle af stederne vi har været inde at søge er blandt andet: <http://www.jagoo.dk> og <http://www.studienet.dk>

Vi er som pædagoger et vigtigt led i børns personlighed, dette starter allerede fra barnet starter i vuggestuen, og derfor er det også uhyre vigtigt at vide hvad en adfærdsafvigelse kan få af betydning senere hen.

Når vi som pædagoger observerer en skæv adfærd hos børn eller unge, bør der tages fat om problemet hurtigst muligt, da dette kan forhindre at barnet eller den unge får udviklet en negativ personlighed.

12.1 Hvordan kan en pædagog se at et barn eller en ung er truet?

Ifølge Per Schultz Jørgensen[22] kan det være svært at vurdere, hvorvidt et barn er truet eller ej, da reaktionerne er forskellige fra person til person. Dog siger han, at der findes fællestræk som naturligvis skal tages alvorligt. Disse fællestræk kan findes helt tilbage i børnehavealderen og kan være i form af:

- Sociale vanskeligheder
- Hyperaktivitet
- Forsinket udvikling

Når disse faktorer gør sig gældende, er det vigtigt at der opretholdes et tæt samarbejde med forældrene eller at pædagogen sætter sig nøje ind i familiens situation. Nogle gange kan pædagogen dog være så meget i tvivl, at det kan være svært for denne at vurdere om der bør gribes ind i den enkelte sag.

Det må derfor være vigtigt, at den enkelte pædagog gør sig klar over sine egne handlemuligheder og overskueliggør disse, så der dermed kommer mere struktur på pædagogens arbejdsområde.

12.2 Pædagogens arbejde med børn og unge

Som pædagog synes vi, at det er vigtigt, at mange kan drage omsorg overfor de børn og unge, man arbejder med uden at forvente at få noget til gengæld – man skal kort sagt yde omsorg uanset om barnet eller den unge "fejler" eller "svigter". På denne måde vil vi mene at man viser barnet eller den unge tillid som kan medvirke til at barnet eller den unge får større tiltro til sig selv og derved også til omverdenen.

Vi vil mene, at barnet eller den unge skal stimuleres på bedste positive måde så det derved undgår at få udviklet en negativ identitet.

Man skal være lydhør over for barnet eller den unge og møde dem på deres egne præmisser uden at sætte dem i bås. Med dette mener vi, at det er vigtigt ikke at sætte en falsk facade op fordi barnet eller den unge aflæser dette lynhurtigt.

Samtidigt vil vi mene, at det er vigtigt som pædagog at have sit bagland i orden. Kun når dette er tilfældet kan pædagogen koncentrere sig 100% om arbejdet med barnet eller den unge, idet egne personlige problemer vil bevirke en mindre engageret

arbejdsindsats.

Pædagogen skal desuden være ordholdende uden at virke bedreviddende. Man skal ikke sige "Jeg skal nok være der for dig, men kør hvor er det selvforskyldt", eller have en attitude, der siger det samme. I bund og grund vil vi mene, at det handler om at møde børnene og de unge der hvor de er samt, at behandle dem med respekt for deres egen person.

Yderligere må man også se det vigtige i at høre på, hvorledes børnene og de unges forventninger er til pædagoger. Samtidigt er det også vigtigt ikke bare at "kaste" sig over et barn eller en ung, da tilliden til pædagogen så her vil bryde, med risiko for at barnet eller den unge bliver endnu mere indelukket end hidtil – kort sagt, så skal barnet eller den unge i størst mulig omfang selv søge kontakt til en pædagog, som barnet eller den unge føler at have tiltro til, og det er her så vigtigt som pædagog ikke at "kaste bolden" videre til en anden pædagog.

12.3 Kontakten mellem pædagogen og forældrene

Når en pædagog observerer, at et barn eller en ung har brug for særlig støtte, eller at der er andre bekymringer om barnet eller den unge, vil det mest hensigtsmæssige, efter vores overbevisning, være at tage kontakt til forældrene så hurtigt som muligt, idet forældrene spiller en stor rolle i forhold til at løse barnets eller den unges problemer.

Vi vil mene, at forældrekontakten bør være det vigtigste redskab i arbejdet med børn og unge, da det er igennem forældrene, at man kan få det bredeste billede af barnets eller den unges personlighedsudvikling. Samtidigt mener vi, at kernien til forældrene bør være til stede da dette er vigtigt for fælles samarbejde omkring det enkelte barn eller unges trivsel på institutionen.

Hvis denne kemi ikke fungerer optimalt og problemerne ikke kan løses i fællesskab med forældrene, er det pædagogens rolle at opfordre forældrene til selv, eller i samarbejde med en pædagog, at tage kontakt til socialforvaltningen, som i følge § 34 i lov om social service (Serviceloven), tilbyder gratis rådgivning, undersøgelse og behandling til de børn og unge samt forældre, der har brug for dette.

I dette tilfælde vil vi mene, det er vigtigt som pædagog at være opmærksom på, at nogle forældre kan være usikre med hensyn til socialforvaltningen, da forældrene måske tidligere har haft kontakt til socialforvaltningen uden at det har givet nogle positive resultater. Samtidig må man også se det som en skræk for at blive "stemplet" som "dårlig forældre". I denne situation er det vigtigt at pædagoger tilgodeser både forældrenes samt barnets eller den unges problemer samtidigt, så forældrene kan få al den støtte, der er brug for til at overvinde denne angst og usikkerhed, da det kan gavne det videre samarbejde med barnet eller den unge.

Det eneste tidspunkt hvor forældrekontakten skal tilsidesættes er, når der er tale om vold eller seksuelle overgreb mod barnet eller den unge. Her er situationen så alvorlig, at barnet skal hjælpes straks for at forhindre en yderligere negativ udvikling.

12.4 Pædagogens samarbejde med socialforvaltningen

Når en pædagog observerer, at et barn eller en ung har problemer af en sådan karakter at forældrekontakten bør undlades, har pædagogen pligt til at underrette de sociale myndigheder. Dette fremgår af §35 – 36 i Serviceloven[23], hvor der står følgende:

§5:

Socialministeriet kan fastsætte regler hvorefter personer, der udfører offentlig tjeneste eller hverv, skal underrette kommunen, hvis de under udførelsen af tjenesten eller hvorved få kendskab til forhold, der giver formodning om, at

et barn eller en ung under 18 år har behov for særlig støtte”

§36:

Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældrenes eller andre opdragere side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.”

Når pædagogen har indberettet sin observation hører denne kun i sjældne tilfælde mere til sagen. Det er derfor ikke rigtigt at kalde kontakten mellem pædagogen og socialforvaltningen for et samarbejde.

Ud fra egne erfaringer gives en underretning til kommunen, hvorefter man i institutionen ikke hører mere indtil barnet eller den unge måske er blevet tvangsfjernet. Forældrene vil herefter sandsynligvis rette deres vrede og frustrationer mod pædagogerne, da de vil føle, at disse har "sladret" til myndighederne om familiens forhold.

Dette, mener vi, kan modarbejdes ved at der kommer mere struktur på det tværfaglige arbejde mellem pædagoger og socialforvaltningen. Her mener vi, at pædagogen skal have mulighed for at se sagens akter, når disse foreligger. Dermed kan pædagogen også bedre forberede sig på den reaktion, der meget vel vil komme fra forældrene.

13. Konklusion

Ud fra FN's børnekonvention kan vi se, at børn har ret til et værdigt liv. Der er mange lande, der har underskrevet denne aftale, som FN har opstillet om børns og unges rettigheder, men desværre ser vi, at der er mange af disse lande, der ikke overholder dem. Hovedårsagen til dette, vil vi til dels mene, er de fattige landes manglende økonomiske ressourcer til at hjælpe gadebørn.

Da mange af disse lande samtidigt også er ramt af krige og naturkatastrofer, er der derfor flere og flere der havner på gaden. Ud fra dette må vi antage at problemet her aldrig rigtigt ville kunne lade sig løse.

Gadebørn er primært de børn og unge som vi ser og hører om igennem medierne og som vi ser, når vi rejser rundt om i verdenen. De lever og sover på gaden og bruger alt deres tid på at skaffe sig fornødenheder til at overleve. Dette sker ved at "sælge" sig selv eller at blive "solgt" som billig arbejdskraft eller ved at prostituere sig.

Ud fra definitionerne kan vi se at det at leve og bo på gaden ikke er afgørende for at man er et gadebarn. Det er tilstrækkeligt at opholde sig i gademiljøet og samtidigt have et fast tilknytningssted, enten på en institution eller hos en familie. På baggrund af dette kan vi konkludere, at der er gadebørn i dagens Danmark i det vi ser dem i gademiljøet som de utilpasset unge, og at de har et fast tilknytningssted, hvilket vi har erfaret ud fra vores institutionsbesøg.

Vi har erfaret at omsorgssvigt og den sociale arv spiller en væsentlig rolle for om at et barn eller en ung bliver gadebarn, eller på anden måde kommer i uføre. Dertil skal der siges, at der også findes de så kalde mønsterbrydere, i det at det ikke er ensbetydende med om man kommer fra familier med store problemer eller misbrug der gør at man bliver gadebarn. Dette fremgår blandt andet af den ene af de to cases vi har beskrevet.

De væsentlige ved forebyggende arbejde, er at der findes en lang række projekter og støttemuligheder rettet mod disse børn og unge. Disse projekter gør en væsentlig indsats for at støtte børnene og de unge ved at få dem på rette køl igen. Dog er det problematisk at få alle børnene og de unge med i disse projekter. idet projekterne ofte er baseret på, at børnene og de unge selv skal opsøge projekterne – hjælp til selvhjælp, hvilket kræver at børnene og de unge skal være så stærke, at de erkender deres problemer for at kunne søge hjælp.

Som pædagog er det alfa og omega at man er opmærksom på alle faresignaler som børnene og de unge udsender[24].

Ved at blive opmærksom på eventuelle problemer på et tidligt tidspunkt vil man bedre være i stand til at dreje den negative udvikling hos barnet eller den unge tilbage på rette spor. Samtidigt er det vigtigt, at få draget forældrene ind i samarbejdet omkring barnet eller den unge, så man dermed kan udnytte det kendskab de har til barnet eller den unge.

14. Litteraturliste

Bøger

Andersen, Carl Erik "Gadens børn", aschehoug, 1989

Andersen, Tage & Madsen, Monika C. "Kunsten at flytte bjerge. Nye veje i det forebyggende arbejde med børn og unge", Det Kriminalpræventive Råd, december 1999

Balvig, Flemming "RisikoUngdom – Ungdomsundersøgelse 1999", Det Kriminalpræventive Råd, Marts 2000

Bluitgen Kåre "Global: Børn – Billigt til salg". Gyldendal Undervisning, 1998

Breinholt Christian & Christiansen, Jørgen "Socialpædagogisk Regelsamling", Kroghs Forlag A/S Vejle, 18. udgave august 1999

Bryld, Tine "Gadeliv", Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck og Ibis, 1994

Brørup, Mogens & Hauge, Lene & Thomsen, Ulrik Lyager "Psykologibogen om børn, unge og voksne", Gyldendalske Boghandel, 1.udgave 7.oplag, 1993

Det Kriminalpræventive Råd "Overgreb mod børn. Ser du det? Gør du noget?", 4. udgave, 1. oplag, 1999

Dreibæk, Finn "Gadens børn myte eller..?", Høst & Søn, 1991

Ennew, Judith "Udnyttelse af børn", Flachs ApS, 1996

Ertmann, Bo "Gadens Børn", Fremad, 1991

Gram, Bettina "Drømmepiger – taler ud om kærlighed og sex", UNICEF Danmark, 1998

Hygum Erik & Olesen, Søren Gytz "Introduktion til pædagogisk teori og praksis", Forlaget PUC, 2. udgave 1. oplag, 1998 og 1999.

Jensen, Torben K. & Johnsen, Tommy J "Sundhedsfremme i teori og praksis", Sundhedsfremmeafdelingen Ringkøbing Amt, 1. udgave, 1. oplag, 2000

Jørgensen, Per Schultz m.fl "Risikobørn. Hvem er de – Hvad gør vi?", Det tværministerielle Børneudvalg 1993

Osted, Rie "Rundt om piger". Carlsen, 1996

Red Barnet "Børnearbejde", Bogtrykkeriet, oktober 1998

Sigsgaard, Erik "Om børn og deres virkelighed", Forlaget Hans Reitzel, 2. reviderede og udvidede udgave, København 1995

Internetadresser

<http://www.boereraadet.dk>

<http://www.faktalink.dk/faktapas/197/gadeb.fak/gadebint.htm> (kræver abonnement)

<http://www.jagoo.dk>

http://www.unicef.dk/om_1224.htm

<http://www.studienet.dk>

[1] <http://www.boerneraadet.dk>

[2] http://www.UNICEF.dk/om_1224.htm

[3] <http://www.boerneraadet.dk>

[4] Red Barnet "Børnearbejde", Bogtrykkeriet, oktober 1998

[5] Bluitgen Kåre "Global: Børn – Billigt til salg", Gyldendal Undervisning, 1998

[6] Sigsgaard, Erik "Om børn og deres virkelighed", Forlaget Hans Reitzel, 2. reviderede og udvidede udgave, København 1995

[7] Tage Andersen og Monica C. Madsen "Kunsten at flytte bjerge", Det Kriminalpræventive Råd, 1999

[8] <http://www.faktalink.dk/faktapas/1997/gadeb.fak/gadebint.htm> (kræver abonnement)

[9] Se ovennævnte

[10] Torben K. Jensen og Tommy J. Johnsen, "Sundhedsfremme i teori og praksis", Sundhedsfremmefdelingen, Ringkøbing Amt, 1. udgave, 1. oplag, 2000

[11] Erik Hygum & Søren Gytz Olesen "Introduktion til pædagogisk teori og praksis",

Forlaget PUC, 2. udgave, 1. oplag 1998 og 1999

[12] Mogens Brørup, Lene Hauge og Ulrik Lyager Thomsen "Psykologi bogen – om børn, unge og voksne", Gyldendalske boghandel, 1. udgave, 7. oplag, 1993

[13] Se side 14.

[14] Per Schultz Jørgensen m.fl., "Risikobørn. Hvem er de – hvad gør vi?", Det Tværministerielle Børneudvalg, 1993

[15] Det Kriminalpræventive Råd "Overgreb mod børn. Ser du det? Gør du noget?", 4. udgave, 1. oplag, 1999

[16] Det Kriminalpræventive Råd "Overgreb mod børn. Ser du det? Gør du noget?" 4. udgave 1. oplag, 1999

[17] Se ovennævnte.

[18] Kriminalpræventivt betyder forebyggelse mod kriminalitet, Nudansk ordbog, 13. udgave.

[19] Tage Andersen og Monica C. Madsen "Kunsten at flytte bjerge", Det Kriminalpræventive Råd, 1999

[20] Tage Andersen og Monica C. Madsen "Kunsten at flytte bjerge", Det Kriminalpræventive Råd, 1999

[21] Se side 14.

[22] Per Schultz Jørgensen m.fl. „Risikobørn. Hvem er de – hvad gør vi?“ Det Tværministerielle Børneudvalg, 1993

[23] Breinholt, Christian & Christiansen, Jørgen "Socialpædagogisk regelsamling", Kroghs Forlag A/S Vejle, 18. udgave, August 1999

[24] Se side 36 for en beskrivelse af nogle af faresignalerne.

Til Hovedsiden